

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 10. november 2023
Kontor: Straffuldbyrdelseskontoret
Sagsbeh: Clara Folmer Middelboe
Sagsnr.: 2023-06734
Dok.: 3003283

Besvarelse af spørgsmål nr. 1224 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 1224 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 28. august 2023. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Karina Lorentzen Dehnhardt (SF).

Peter Hummelgaard

/

Thomas Jørn Rasmussen

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 1224 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Vil ministeren kommentere kronikken "Ytringsfriheden for fængselsindsatte er urimeligt beskåret", af Hans Jørgen Engbo, tidl. Direktør for kriminalforsorgen i Grønland og ekstern lektor i strafferet, Information, den 23. august 2023 og jf. REU alm. del – bilag 275?”

Svar:

1. Ytringsfriheden er beskyttet af grundlovens § 77 og artikel 10 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK).

Grundlovens § 77 har følgende ordlyd:

”§ 77. Enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, dog under ansvar for domstolene. Censur og andre forebyggende forholdsregler kan ingensinde påny indføres.”

Ved fastlæggelsen af, hvilken nærmere beskyttelse af ytringsfriheden § 77 indebærer, foretages der almindeligvis en opdeling i henholdsvis den formelle og den materielle ytringsfrihed.

Den formelle ytringsfrihed beskytter mod foranstaltninger, der forhindrer selve offentliggørelsen af ytringer. Den formelle ytringsfrihed er beskyttet i medfør af grundlovens § 77, 2. pkt.

En materiel ytringsfrihed er udtryk for, at der for ytringer af et vist indhold eller en vis karakter ikke kan fastsættes efterfølgende sanktioner i form af f.eks. straf. Det er den overvejende opfattelse i den statsretlige litteratur, at grundlovens § 77 ikke beskytter den materielle ytringsfrihed, jf. Poul Andersen, Dansk Statsforfatningsret (1954), side 670, Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret (3. udg. ved Ole Espersen, 1980), side 716 og 724, Max Sørensen, Statsforfatningsret, 2. udgave ved Peter Germer (1973), side 374, og Jens Peter Christensen m.fl., Grundloven med kommentarer (2015), side 503 f.

EMRK artikel 10 har følgende ordlyd:

”Stk. 1. Enhver har ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at give eller modtage meddelelser

eller tanker, uden indblanding fra offentlig myndighed og uden hensyn til grænser. Denne Artikel forhindrer ikke stater i at kræve, at radio-, fjernsyns- eller filmforetagender kun må drives i henhold til bevilling.

Stk. 2. Da udøvelsen af disse frihedsrettigheder medfører pligter og ansvar, kan den underkastes sådanne formelle bestemmelser, betingelser, restriktioner eller straffebestemmelser, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, territorial integritet eller offentlig sikkerhed, for at forebygge uorden eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden for at beskytte andres gode navn og rygte eller rettigheder, for at forhindre udsprelse af fortrolige oplysninger eller for at sikre domsmagtens autoritet og upartiskhed.”

Ved ytringsfrihed efter EMRK artikel 10 forstås retten til at ytre sig i bred forstand, dvs. uanset ytringens indhold (satire, faglige vurderinger, politiske meningstilkendegivelser osv.) og form (tekst, tale, billeder osv.). Ytringsfriheden omfatter også meddelelse af oplysninger eller tanker gennem nonverbale handlinger og aktiviteter. Retten til ytringsfrihed omfatter også ytringer om religion og religiøse personer.

Retten til ytringsfrihed er ikke absolut. Der kan gøres indgreb i retten til ytringsfrihed, hvis indgrebet opfylder betingelserne i EMRK artikel 10, stk. 2, dvs. indgrebet skal være foreskrevet ved lov og nødvendigt (herunder egnet og proportionalt) i et demokratisk samfund til varetagelse af nærmere bestemte anerkendelsesværdige formål, herunder den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed, for at forebygge uorden eller forbrydelse eller for at beskytte andres gode navn og rygte eller rettigheder.

Lovgivningen indeholder en række begrænsninger af ytringsfriheden. Dette gælder bl.a. for så vidt angår indsatte i kriminalforsorgens institutioner, hvor der er fastsat visse begrænsninger i ytringsfriheden, bl.a. af ordens- og sikkerhedsmæssige hensyn.

2. I kronikken anføres som eksempel på et indgreb i ytringsfriheden straffuldbyrdelseslovens § 59, stk. 2, hvor der er en undtagelse til indsattes ret til i institutionen at udtale sig og i den forbindelse lade sig fotografere til medierne, hvorefter denne ret kan begrænses af ordens- og sikkerhedsmæssige hensyn, for at beskytte den forurettede ved lovovertrædelsen eller for i øvrigt at modvirke en åbenbar krænkelse af retsfølelsen.

Det følger af forarbejderne, at et ordens- eller sikkerhedsmæssigt hensyn eksempelvis kan gøre sig gældende i den situation, hvor mediet er til stede fysisk i institutionen. I et sådant tilfælde kan et sikkerhedsmæssigt hensyn være en risiko for undvigelse eller indsmugling, jf. Folketingstidende 2021-22, tillæg A, L 76 som fremsat, side 14. Desuden anføres i forarbejderne, at hensynet til at beskytte den forurettede ved lovovertrædelsen sigter til at beskytte den konkrete retsfølelse hos befolkningen i almindelighed. Her er det et krav, at kränkelsen skal være åbenbar, dvs. at der skal være særligt stærke grunde til at afslå kontakt til medierne med denne begrundelse, jf. Folketingstidende 2021-22, tillæg A, L 76 som fremsat, side 14.

3. Et andet eksempel i kronikken er kriminalforsorgens praksis for disciplinærstraf for ytringer, som af kriminalforsorgen bedømmes som upassende sprogbrug.

Den 1. september 2017 trådte nye retningslinjer i kraft vedrørende upassende adfærd og sprogbrug i kriminalforsorgens institutioner. Retningslinjerne indeholder bl.a. skærper i normalreaktionerne i tilfælde af vold mod medindsatte og personale samt trusler om vold mod medindsatte og personale. Desuden indeholder retningslinjerne eksempler på, hvornår man skal reagere over for upassende sprogbrug og adfærd.

Retningslinjerne har til formål at understøtte en bedre og mere respektfuld relation mellem personale og indsatte og dermed medvirke til at nedbringe konfliktniveauet og skabe et bedre miljø for både medarbejdere og indsatte. Det fremgår af retningslinjerne, at der som regel vil være tale om upassende sprogbrug og/eller adfærd, når en person f.eks. benytter racistisk, injurierende, sexistisk eller nedsættende tale eller bruger provokerende håndtegn.

Det afgørende for vurderingen er, om handlingen bidrager til en markant dårligere relation mellem den indsatte og personalet vurderet ud fra ordens- og sikkerhedsmæssige hensyn, og det er navnlig de hensyn, som retningslinjerne for upassende adfærd og sprogbrug skal varetage.

4. Det forhold, at der er fastsat visse begrænsninger i ytringsfriheden for indsatte i kriminalforsorgens institutioner, ændrer imidlertid efter min opfattelse ikke på, at også indsatte generelt har vide rammer for at udøve deres ytringsfrihed.